

ΑΛ. ΛΙΔΩΡΙΚΗ: «Λόρδος Βύρων» 'Εθνικό θέατρο.

Ο κ. Άλ. Λιδωρίκης δέν είναι καθόλου νέος, άν και δέν είναι ή ήλικία του μεγάλη. Είναι γέρος. Γιατί χαρακτηριστικό γεροντικό είναι ή ρουτίνα ή κάπως καλογραμμένη βέβαια ρουτίνα τής «Μεγάλης Στιγμής», πού είχε μίαν έκπληχτική θεατρικότητα, τήν εύκολη δηλ. διαδοχή τών σκηνών, πού ολοκλήρω ή κριτική τής 'Αθήνας τήν έπαινέσε—κι' έκανε πολύ καλά τέια υποδοχή έπρεπε νά τής γίνει, γιατί τήν είχε γράψει ένας νέος και πιο πολύ αξίζανε οι έλπίδες πού στηρίζαμε καλόπιστα κι' εύκολόπιστα όλοι μας στον κ. Α. Λιδωρίκη και πού τις πιστέψαμε πρόθυμα ή πού θελήσαμε νά τις πιστέψουμε. Ρουτίνα. Καμιά σκέψη, τίποτα αίσθημα. Κινηματογράφος. Σά νά μήν ύπάρχει ή έλληνική ζωή ή σά νά μήν έχει ό έλληνικός κόσμος πάθη, προβλήματα και άγωνίες. Αύτός ό δρόμος τής ρουτίνας είναι ό εύκολότερος για τήν «έπιτυχία», μά δέν είναι τίμιο νά τόν πάρει κανείς. 'Υπάρχει ένα βαρύ καθήκον πρός αυτό τό πράγμα πού λέγεται νέος έλληνικός πολιτισμός' νά τόν άνυψώσει ό νέος στην περιοχή πού του δόθηκε, νά μιá ύψηλή λαχτάρα' τό νά εκμεταλλεύεται κανείς όμως τή θεατρική άμάθεια του κοινου δέν είναι τίμιο, μά καθόλου τίμιο.

Ο «Λόρδος Βύρων», είταν μιá πικρή άπογοήτευση και θόλωσε κιόλας και τή φήμη τής «Μεγάλης στιγμής», γιατί φανέρωσε τά έλαττώματά της και τό έδειξε ως χαρακτηριστικά του συγγραφέα. Τό ιστορικό θεατρικό έργο δέν είναι δύσκολο, όχι' δέ λέμε φυσικά για κανένα «'Ιούλιο Καίσαρα» του Σαίξπηρ παρά για ένα έργο, άπλως καλό' τό ιστορικό έργο δίνει πρώτα—πρώτα μιá υπόθεση ολοκληρωμένη κι' αυτό είναι σπουδαία άβάντα' χρειάζεται όμως μιό μόρφωση, μιá ταυτότητα, έστω και μικρή, του συγγραφέα με τους ήρωας ή με τόν ήρωα, μιá συμπάθεια για τήν έποχή και μιá τοποθέτηση του έαυτου μας άπέναντί της. Λίγο σίσθημα. Λίγη φαντασία. Λίγη σοβαρότητα. Μά ό κ. Λιδωρίκης είναι δημοσιογράφος. Που καιρός για όλα τούτα;

Αύτός άσέβησε στο Βύρωνα' κοινά μās τόν παρουσίασε «ποιητή» μ' εκείνη τήν

άντίληψη πού έχουνε για τούς ποιητές πώς είναι υπερέφαλα όντα, μονότονα, τόν έβριλε νά έρωτεύεται μόνο σά νά μήν είχε άλλη δουλειά στή ζωή του. Μας έκανε και τó σοφο στοχαστή στο πρόγραμμα τού Έθνικού και μας νανούρισε με μιá ξεραίλα φοβερή. Έγραψε και κάτι «ετερόθαλα» κι' ένα «έγκαταλειμμένο» γεμάτα γούστο κακό, αν και γενικά κάπου—κάπου ó διάλογος δέν ήταν άσκησις και βρίσκω πολύ σωστό νά μήν πάρει τό Βύρωνα σ' ένα γεγονός, παρά κοματιαστά. Μόνο πού ίσα—ίσα ένα γεγονός πήρε στήν ούσία, τό Βύρωνα—καταχτητή γυναικών. Δέν μας εξήγησε τό γιατί είταν αυτός εξαιρετικός μέσα σ' ένα κοινό περιβάλλον. Η ιστορία δέ ζή στον κ. Λιδωρίκη, τά περασμένα δέν τόν συγκινούν, δέν έχει τήν ικανότητα νά συγκινηθεί. Ρουτίνα, χαμηλά φτερά και πάει και ή πεποίθηση στους νέους, πού μας είχε χαρίσει με τή «Μεγάλη στιγμή». Δέν έχουμε τίποτα νά επιδείξουμε στή γενεά πού φύγει: Η μεγαλύτερη ζημία.

Ό νόμος ó ποινικός τιμωρεί τόν ένοχο, μά τιμωρεί και τόν ήθικό αύτουργό. Αφήνουμε κι' έμεις τόν κ. Λιδ. νά βρίσκει πώς ή έλληνική κριτική δέν καταλαβαίνει κι' ερχόμαστε στον κ. Φ. Πολίτη πού κοροϊδεύει τήν κοινωνία:

“Υστερ' άπ' τή «Μεγάλη στιγμή» κάθησε κι' έγραψε στήν «Πρωία» έν' άρθρο από κείνα τά μακρόσυρτα και τά ύπνωτικά και προσπαθούσε, βέβαιος για τήν ύποστηρίχτηιά του τήν κουταμάρα μας, πώς είδε σ' αυτό τό έργο γερή σκέψη και φιλοσοφία. Αυτές τις μέρες είχεν εγκριθεί ó «Λόρδος Βύρων» και είχε γίνει στους ήθοποιούς ή ανάγνωσή του. Ό κ. Φ. Πολίτης, πού από αύστηρός κριτικός γίνηκε στον πνευματικό μας βίο προαγωγός, θέλησε μ' αυτό τό άρθρο νά έπισημοποιήσει τή «διανοητικότητα» τού νέου συγγραφέα, καθώς ένας διχτάτορας θά έβγαζε στους ύπηκόους του ένα διάγγελμα γεμάτο από κατηγορηματικές προσταγές.—Μετά τό «Βύρωνα» όμως, άμόλησε μελάνι και δέν έγραψε λέξη.—Μ' αυτό τό άρθρο ήθελε νά στηρίξει και στον έαυτό του ίσως τό «Βύρωνα», με τήν ύπουλη άπαντοχή νά ρεζιλευθεί ó συγγραφέας, όπως κ' έγινε στήν πρεμιέρα. Από παντού φωνάζουνε στον κ. δόκτορα Ντόλφους ν' ανεβάσει έργα έλληνικά. Ανεβάσει λοιπόν κ' αυτός τό «Βύρωνα», συγκαταβαίνοντας στήν αυθάδικη έπιθυμία μας, άκριβέστερα μας τόν πετάει στα μούτρα και θερίζει τόν πικρότατο για μας, για όλους τούς έλληνες και χαρούμενο γι' αυτόν, θέρος πώς τά έλληνικά έργα δέν αξίζουν. Γι' αυτό άνέβασε τό «Λόρδο Βύρωνα». Για νά σβύσει τ' όνομα τό καλό τού κ. Α. Λιδωρ., πού μόλις είχε ανατείλει, γιατί φοβάται μήπως τυχόν βγει κανένας με αξία στο θέατρο και τού διαψεύσει τις άνθελληνικές πεποιθήσεις του. Ό κ. Α. Λιδ. έπεσε στήν παγίδα. Έγραψε τό «Βύρωνα» με τήν προϋπόθεση ν' άρέσει στον κ. Φ. Πολίτη στο σημείωμά του στο πρόγραμμο, φαίνεται τούτο καθαρά: μιλάει για καρλαυλικές ήρωϊκότητες και για «λύτρωση».

Λένε—και δέν ξερω, αν τό έγραψε και κανείς άλλος, μά ύπάρχει αυτή ή φριχτή φήμη και κυκλοφορεί, πώς και τό «Πλοίο» τής κ. Καζαντζάκη γι' αυτό τό έπαιξε, για ν' άποδείξει πώς δέν έχουν αξία οι έλληνες συγγραφείς.

Τό σημειώνω εδώ, για νά μείνει όσο ύπάρχουν στον κόσμο Βιβλιοθήκες, πού θά φυλάνε τά περιοδικά, και ν' ανατριχιάζουν οι μεταγενέστεροι πού βρέθηκε άνθρωπος μέσα στήν Ελλάδα νά θεωρεί σκοπό τής ζωής του νά ρεζιλεύει και νά λυγίζει τήν πολύτιμη έννοια, πού κλείνει ή έννοια: «Έλληνας θεατρικός συγγραφέας». Θά τό διαβάζουνε οι κατοπινοί και δέν θά τό πιστεύουν. Ποτέ στή γη Έθνος δέ γέννησε τέτιο φαρμακερό άνθρωπο με τόσο κολασμένη έπιθυμία.

Μπορώ νά τό φωνάξω. Είμαι κι' εγώ ένας ρωμιός, πού τό πιστεύω άσυγκράτητα πώς ó πολιτισμός ó νέος έλληνικός και ή πρόοδό του είναι ó σκοπός μας. Κάτι σάπιο ύπάρχει στο Έθνικό και τό σκορπίζει ó κ. Φ. Πολίτης. Δέν υιοθετώ τις διαδόσεις. Μά ποιός θά βάλει τόν ικανότατο αυτόν σκηνοθέτη στο δρόμο του;—Και για νά συνεννοηθώ με τόν πρόθυμο άναγνώστη μου, θά μου έπιτραπεί νά τό δηλώσω πιο καθαρά: αξίζουν ό κ. Φ. Πολίτης, μά πιο πολύ παραδέχομαι πώς είναι κακός.

Σωρός ξοδευθήκανε τά λεφτά. Σωρός. Τά λεφτά πού ήτανε νά βοηθήσουν τό νέο έλληνικό πνεύμα. Άδιστα!

Τό σταθερό τό γκριζο σκηνικό ήτανε καλό και τό μόνο του κακό ήτανε πώς φανέρωνε, λέει, τήν ψυχικότητα τού Μπαίρον! Έλα, Χριστέ και Παναγιά! Στήν

Κοντοβάζαινα υπάρχει το Έθνικό και λέει στους άπλους γεωργούς τέτιες σθθάδειες: Τò σταθερό σκηικό είναι βέβαια παλιό έφεύρημα του Ροϊνχόφτ, διευκόλυνε όμως τις αλλαγές και ξάνοιγ' ή σκηγή, όταν του βάζανε μπροστά του, κανένα έπιπλο και γινότανε και ένα μέρος του έργου εκεί. Ο φωτισμός του ήταν πετυχημένος και όλα σχεδόν τὰ φόντα περίφημα, ιδίως ή θάλασσα. Και μόνο ή άγορά με τις φωνές της ήταν μιá ήχητική μουντζούρα και τὰ φώτα που άνάβανε σιγά—σιγά μπορεί νά ήτανε καλό φωτιστικό κατόρθωμα, αλλά ήταν και συχαμένο πράγμα ως σύλληψη, που ζητούσε κάτι νά υποβάλει και κάτι νά εκφράσει. Μά δέν μās είπε τίποτα και τίποτα δέν μās υποβάλε.

Οί θεατρίνοι όμως του Έθνικού τò δείξανε. Άγωνισθήκανε και παίξανε με όλη τους την καρδιά και γιατί αυτό είναι ή δουλειά τους και γιατί αισθανόντουσαν ότι παίζουν έλληνικό έργο και πώς πρέπει νò τò παίξουν άριστα.

Ο κ. Ν. Δενδραμής άξίζει ό,τι πει κανείς ως Βύρωνας. Η έμφάνισή του λυγρή, τρυφερή, γεμάτη εύγένεια και χάρη. Λίγοι θεατρίνοι μπορεί νò φορουν με τóση φινέτσα τὰ μεταξωτά. Τò πρόσωπό του και τò χτένισμά του ωραιότατα και ή φωνή του καθαρή και καλά τοποθετημένη. Τò παίξιμό του ήταν συγκρατημένο και άδιάπτωτο. Άργησε νά του δώσουν ρόλο, αλλά τις μάζεψε όλες μαζί τις δάφνες που δίκαια του πρέπει. Ο κ. Γληνός έπαιξε με τέχνη και με προσοχή ένα ρόλο άχάριστο και άπασσάλωτο· έμφανίσθηκε με άντρισμό, μ' έμπνευση και μ' εύσυνετσησία και δέν άφησε νά τον παρασύρει ή πίκρα που βέβαια θά είχε παίζοντας ένα ρόλο χωρίς ούσία και χωρίς άβάντα. Συμπλήρωσε και στήριξε μαζί με τον κ. Δενδραμή τò κείμενο και τò κρατήσανε όρθύ. Άλλοίμονο, αν δέν παίξανε κι' αυτοί.

Η Μιράντα ξεχώριζε από τις κυρίες του θιάσου. Τί θαυμαστό ξέσπασμα ήφαιστείου ήταν αυτό; Γέμισε τò θέατρο από αλήθεια και από γυναικισμό. Η όμιλία της γεμάτη θερμή και μόρσεσε χτυπώντας την πόρτα νά εκφράσει τò ρόλο της θαυμαστά με κάτι πολύτιμες κραυγές. Ήταν άφάνταστα όμορφη, μιá ζωντανή μελαχροινή καλλονή, ή πρώτη μελαχροινή καλλονή της Άθήνας. Η μόνη στιγμή που πιστέψαμε πώς ό Βύρωνας είχε δίκιο νά καταπιάνεται με τις γυναίκες.

Τò τραγουδι του τυφλού άκούστηκε καλά και μόνο θά είχε νά ρωτήσει κανείς ποιός τον έμαθε τον κ. Κακουλάκη νά προφέρει τò Ι του μάτια τόσο Ιταλιάνικα σά σύμφωνο;—Η φωνή του κ. Μπογράκου στὰ λίγα λόγια του έφθασε στ' αυτιά μας ίκανοποιητική κι' οί καλλιτέχνες γενικά του Έθνικού και στην άγορά και στις άλλες εικόνες παίξανε τους μικρούς τους ρόλους άξιόλογα. Τò ό,τι δέν τους άναφέρω δέν θά πει ό,τι έχω άντιρρήσεις. Οίκονομία χώρου. Ο κ. Ευθυμίου πολύ καλός κι' ό κ. Αρώνης όχι και τόσο πιθανός Σέλλεϋ.

Επιβάλλεται νά προσέξουμε και τέσσερες νέες έμφάνισεις: τις δεσποινίδες Α. Φερεντίνου και Στ. Ιατρίδου, που είχανε πολλά τὰ άξιόλογα και τον κ. Σ. Τριάντη, που είναι και οί τρεις μαθητές της Σχολής του Έθνικού. Φαίνεται ότι στη Σχολή γίνεται μιá σοβαρή δουλειά κι' αυτό τέλος πάντων είναι παρήγορο. Η άλλη καινούργια έμφάνιση ήταν ή δ. Θάλεια Καλλιγá, που έχει κάνει άριστες σπουδές μαζί με τον κ. Ρώτα στο Ώδειο του Πειραιώς και που τελειοποιήθηκε κι' αυτή στη Σχολή του Έθνικού και είναι ταχτική ήθοποιός τώρα, γιατί πήρε ένα δίκαιο άριστα περίου. Έπαιξε τò μικρό Βύρωνα στην πρώτην εικόνα πολύ αισιόδοξα για την εξέλιξή της. Είχε μιá κομψότητα στην κίνηση, ένα παιδικό άγοριστικό βάδισμα πολύ θελκτικό. Τò ξέρω πώς ίσως νά της κάνω κακό που την έπεινώ τώρα. Συμβαίνουν κι' αυτά στο θέατρο. Γι' αυτό δέν της γράφω και όλο τò θαυμασμό μου.

Στους τρεις μαθητές της Σχολής, που άναφερα και στη δ. Θάλεια Καλλιγá εύχομαι όλες τις δόξες και, τò σπουδαιότερο, νά περάσουν τη δοκιμασία του ότι είναι μέσα στο Έθνικό, χωρίς νά διαφθαρεί ή ψυχή τους.

Τò ίδιο εύχομαι και σέ όλους τους θεατρίνους του Έθνικού. Ο Θεός νά τους βοηθάει κι' αυτούς κι' έμās, κι' όλο τò ρωμαίικο.

Τò Έθνικό πρέπει νά έξυγιανθεί. Δέν είναι τσιφλίκι του κ. Φ. Πολίτη, όπως κατάντησε τώρα. Είναι όλων μας ιδανικό τò νά πάει μπροστά. Είχα έλπισει πώς τò Έθνικό θά δημιουργήσε μιá έντονότερη κίνηση στο έλεύθερο θέατρο και πώς κάτι θά γινότανε πλατύτερο στον τόπο μας. Μιá φορά όμως που αυτό δέν έγινε, είναι ά-

νάγκη νά διατηρηθεί τò Έθνικό Έξω θερμές καρδιές για την άνύψωση του θεάτρου μας δέν υπάρχουν. Τουλάχιστο νά υπάρχει τò Έθνικό με τις πολλές του τις πρόβες, που κάνουν στὰ έργα, με τους όχι και λίγους καλούς ήθοποιούς του και με τò καλοριφέρ του. Είναι τò μόνο θέατρο στην Ελλάδα που δέν ξεπαγιάζει κανείς τò χειμώνα παρά ιδρώνει.